

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Pomoc obětem trestných činů v praxi sociální práce

11.12.2021

Probační a mediační služba

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Vývoj práv obětí

Snahy o posílení práv obětí tak například demonstruje **Charta práv obětí**, která vstoupila v platnost 22. února 1990 (a na jejímž základě se 22. února připomíná Evropský den obětí trestných činů). Konkrétním dokumentem posilující postavení oběti je **Rozhodnutí Rady (2001/220/SVV)** z 15. března 2001. To například klade důraz na to, aby se v průběhu řízení s oběťmi zacházelo s náležitou úctou, pokud jde o jejich lidskou důstojnost, a byly uznávány jejich práva a legitimní zájmy, zejména s ohledem na trestní řízení (článek 2).

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Vývoj práv obětí

Důležitá je v tomto ohledu **Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU** ze dne 25. října 2012, která zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a která nahradila rámcové rozhodnutí Rady. S oběťmi trestného činu by dle této směrnice mělo být zacházeno s **respektem, citlivě a profesionálně bez jakékoli diskriminace**. Oběti trestného činu by měly být chráněny před sekundární a opakovanou viktimizací, před zastrašováním a před odvetou, měly by mít k dispozici vhodnou podporu od organizací pomáhající obětem (odst. 9).

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Vývoj práv obětí

V českém prostředí byl vývoj legislativy posilující postavení oběti poněkud pomalejší. Nedá se říct, že by česká legislativa do roku 2013 oběti zcela ignorovala. Podle tehdejší právní úpravy byla práva obětí trestných činů **roztříštěna do několika zákonů**. Procesní práva (zejména náhradu škody) obětí jakožto poškozených upravoval trestní řád. Některá práva obětí jako subjektů zvláštní péče ze strany státu byla taktéž upravena v trestním řádu, byť tato práva neměla charakter práv procesních. Právo oběti na peněžitou pomoc ze strany státu byla obsahem zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Sociální služby (zejména služby sociální prevence a sociálního poradenství) byly obětem poskytovány na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon o obětech trestných činů

1.8. vstoupil v účinnost **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen ZOTČ)**.

ZOTČ zejména rozšířil katalog práv obětí trestných činů a systémově ukotvil pomoc obětem. Předmětem úpravy ZOTČ tak jsou tyto oblasti:

- **práva obětí trestných činů,**
- **poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem,**
- **vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.**

ZOTČ byl velmi pozitivně přijat u organizací poskytující pomoc obětem, neboť systémově upravil jejich fungování a definoval konkrétní způsoby pomoci obětem. Poněkud méně pozitivního přijetí se setkal u orgánů činných v trestném řízení – například dle názoru soustavy státních zastupitelství zkomplikoval jejich dosavadní aplikační praxi (způsob poučování u činů, kde figuruje větší množství poškozených).

POŠKOZENÝ X OBĚŤ

„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.“ (§ 43 TR)

X

*„Obětí se rozumí **fyzická osoba**, které bylo nebo **mělo být** trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ (§ 2 ZOTČ)*

+ *„Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, ...“ (§ 2 ZOTČ)*

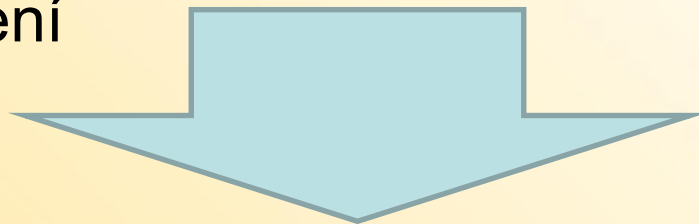
+ *„Každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť...“ (§ 3 ZOTČ)*

POŠKOZENÝ X OBĚŤ

- ✓ POŠKOZENÝ jako procesní strana
- ✓ Spjato s trestním řízením
- ✓ Kdo nemá status poškozeného

- ✓ Oběť jako subjekt ochrany, zájmu
- ✓ Není právnická osoba
- ✓ Širší vymezení

**POŠKOZENÝ ČASTO STATUS OBĚTI
NE KAŽDÁ OBĚŤ MÁ STATUS POŠKOZENÉHO
NE KAŽDÝ POŠKOZENÝ MÁ STATUS OBĚTI**

POŠKOZENÝ

- ✓ Strana trestního řízení
- ✓ Poškozený jako svědek
- ✓ Procesní práva
 - ✓ nutnost poučení o nich ze strany OČTŘ
 - ✓ aktivní účast v řízení a právo na informace
 - ✓ možnost vzdání se práv
 - ✓ zastupování zmocněncem
 - ✓ Přiznání bezplatného zmocněnce - § 51 TŘ

PŘÁVA POŠKOZENÉHO

✓ Právo na aktivní účast v trestním řízení

✓ Být poučen (§ 46 TŘ)

✓ Být informován o učiněných opatřeních (§ 158 TŘ)

✓ Činit návrhy na doplnění dokazování (§ 43 TŘ)

✓ Nahlížet do spisu a pořizování kopií (§ 65 a 166 TŘ)

✓ Podat opravné prostředky (stížnost, odvolání)

✓ Na doručení usnesení o zahájení trestního stíhání

✓ Zúčastnit se hl. líčení

✓ Závěrečné řeči v hl. líčení

✓ Žádat o odstranění průtahů v přípravném řízení (§ 157 TŘ)

✓ Žádat informace o nebezpečném obviněném/odsouzeném (§ 103 TŘ)

✓ Doručení usnesení v trestním řízení dle § 160 TŘ

✓ Učinit prohlášení o dopadu TČ na život (listinný důkaz)

✓ Vzdát se procesních práv

OBĚŤ X POŠKOZENÝ

	OBĚŤ	POŠKOZENÝ
CHARAKTERISTIKA	subjekt pomoci ze strany státu	procesní subjekt
SUBJEKT	fyzická osoba	fyzická osoba
		právnícká osoba
ÚJMA	vzniklá	vzniklá
	hrozící	
POSTAVENÍ PRÁVNÍHO NÁSTUPCE	nemá právního nástupce	právní nástupce nastupuje do majetkových práv poškozeného

Právní pomoc obětem TČ, 2014.

Zvlášť zranitelné oběti

- ✓ **(4)** Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí
- a) dítě,
 - b) **osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,**
 - c) **oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku),**
 - d) **oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.**

„Proběhlo trestní stíhání pachatele pro trestný čin kvalifikovaný jako zvlášť závažný zločin znásilnění (...) Trestní stíhání trvalo od zahájení do pravomocného skončení zamítnutím odvolání 1,5 roku, kdy trestní spis čítal 1 200 listů. Pachatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let a k náhradě nemajetkové újmy ve **výši 200 000 Kč** pro každého ze dvou mladistvých poškozených. Oba poškození (resp. jejich zákonní zástupci) využili svého práva a požádali o ustanovení zmocněnce. Každému z poškozených tak byl pro řízení ustanoven zmocněnec (...)

Pro představu, ustanovený obhájce obviněného v téže trestní věci vykonal o 30 úkonů právní služby více (jednalo se převážně o porady s klientem, podané opravné prostředky a další úkony související s vazebním stíháním obviněného). Celková odměna tedy s přihlédnutím k trestní sazbě v § 185 odst. 3 tr. zákoníku (2 480 Kč odměna za jeden úkon právní služby) činila $70 \times (2\,480 + 300) = 194\,600$ Kč + 21 % DPH, celkem tedy **235 466 Kč**. (...)

Stát tedy na nákladech zmocněnců uhradil **513 040 Kč**, na nákladech za ustanoveného obhájce částku 235 466 Kč. Celková částka **748 506 Kč** byla odsouzenému uložena k náhradě (fakticky je pohledávka státu vždy vyšší o další paušální náklady trestního řízení a příp. náklady vazby a výkonu trestu).

Nicméně vzhledem k majetkové situaci tohoto odsouzeného (která se nijak nevymyká obvyklé situaci odsouzených k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody) je jisté, že k dobrovolnému plnění jeho dluhů nedojde, přičemž pravděpodobně nebude možné vymoci ani přednostní pohledávku ve výši 400 000 Kč, která byla jako náhrada nemajetkové újmy přiznána oběma poškozeným, natož dalších **748 506 Kč**, které za něj stát uhradil.“

Na úplný závěr je třeba zdůraznit, že předmětem článku není kritika v zásadě žádoucího posilování postavení poškozeného v trestním řízení a jeho práva na právní pomoc v trestním řízení, ani kritika zvláštních práv přiznaných některým obětem trestného činu. Cílem byla především snaha upozornit na důsledek, který takový vývoj má z hlediska praktické stránky finančních souvislostí“

(Heranová 2017, Bulettin advokacie - <http://www.bulletin-advokacie.cz/odmena-advokata-jako-zmocnence-poskozeneho-v-trestnim-rizeni?browser=mobi>)

PRÁVA POŠKOZENÉHO

✓ Nárok na náhradu škody

- ✓ Dle § 43, vůči pachateli, který TČ způsobil škodu
- ✓ Újma na zdraví, majetková, nemajetková újma
- ✓ Vyčíslení a odůvodnění
- ✓ Žádost podat nejpozději v 1. den hlavního líčení
- ✓ Proti rozhodnutí možné odvolání (do 8 dní)

✓ Udělení souhlasu s trestním stíháním

- ✓ § 163 TR, příbuzný v pokolení přímém, manžel...
- ✓ Podmínka pro zahájení stíhání, lze vzít zpět
- ✓ Výjimky

ÚJMA, ŠKODA

	DRUH ÚJMY	PŘÍKLADY
OBĚŤ POŠKOZENÝ	újma na zdraví	fyzická: zlomenina (např. končetiny, žeber, sanice), poškození důležitého orgánu, zohyzdění, popáleniny, vyražení zubů, nakažení pohlavní nemocí
		psychická: např. prodělání mučivých psychických útrap nebo vznik posttraumatické stresové poruchy
	majetková škoda	ztráta věci (např. finančních prostředků, ať již hotovostních či bezhotovostních, šperků, motorového vozidla, výpočetní techniky), poškození věci (např. vylomení dveří, poškození nábytku, vysklepení oken, poškození oblečení a šperků), usmrcení domácího zvířete
	nemajetková újma	rozvrácení rodinného života, ztráta zaměstnání, ztráta dobré pověsti (např. v důsledku obvinění z trestného činu, nařčení, šíření nepravdivých informací, zveřejněním citlivých fotografií nebo videí), narušení svobody rozhodování (např. uzamčením v bytě a neustálým kontrolováním), v intimní oblasti (např. donucením k pohlavnímu styku, ponižováním)
bezdůvodné obohacení	například neoprávněným užíváním cizí věci, čímž na jedné straně dojde k obohacení pachatele a na druhé straně k ochuzení oběti (např. amortizace automobilu, ztráta možnosti užívat byt apod.)	

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

POŠKOZENÝ JAKO SVĚDEK

✓ Povinnost vypovídat

- ✓ Strach z pachatele – lze zabránit setkání
- ✓ Důvěrník
- ✓ Právo odepřít výpověď
- ✓ Svědečné

PRÁVA POŠKOZENÉHO

- ✓ **Právo podat opravné prostředky**
- ✓ **Odvolání proti části rozsudku vztahující k přiznání nároku na náhradu škody**
- ✓ stížnost proti usnesení policie o odložení věci podle § 159a TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu podle § 171 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle § 172 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o schválení narovnání podle § 309 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání §179g TŘ
- ✓ stížnost proti odložení věci schválením narovnání dle § 179c odst.2 písm f)TŘ

PRÁVA POŠKOZENÉHO

Přípravné řízení

- Právo na **poučení**
- Právo na to **být informován** o průběhu řízení
- Právo **nahlížet do spisů, dělat si kopie** apod.
- Právo žádat po OČTŘ **informace**
- Právo **aktivně vystupovat** v TŘ
 - Podat trestní oznámení
 - Žádat o vyrozumění
- Musí **dávat souhlas s trestím stíháním** v určitých trestných činech
- Žádat státního zástupce, aby byly **odstraněny průtahy** v řízení
- Právo **nechat se zastupovat** zmocněncem
- Právo o **doplnění dokazování**
- Právo **podat návrh na zajištění nároku**
- Právo podávat **opravných prostředků**
- Právo na **náhradu škody**

Řízení před soudem

- ❖ Právo i povinnost **být poučen**
- ❖ Právo **nahlížet do spisů**
- ❖ Právo **žádat informace**
- ❖ Právo **na zastupování** advokátem
- ❖ Právo **zvolit si svého zmocněnce**
- ❖ Právo na **bezplatnou právní pomoc**
- ❖ Právo **být vyrozuměn o zahájení** hlavního líčení a být u něj **účasten**
- ❖ Právo na **doručení opisu obžaloby**

V rámci hlavního líčení

- Nárok na **náhradu škody**
- Právo **klást** vyslychaným **dotazy**
- Právo **vyjadřovat se k důkazům**
- Právo **činit návrhy na doplnění**
- Právo **vyjadřovat se k hlavnímu líčení** před skončením věci
- Právo na **doručení rozsudku**
- Možnost podávat **opravné prostředky** (odvolání, stížnost)
- Žádat výslech v nepřítomnosti pachatele**
- Právo na **náhradu nákladů** poškozeného

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech TČ (ZOTČ)

- ✓ Účinný od 1.8.2013 (novelizace 1.4.2017)
- ✓ Reakce na evropskou směrnici
- ✓ Minimální standard práv obětí
- ✓ Předmět úpravy
 - ✓ Práva oběti
 - ✓ Peněžité pomoci obětem
 - ✓ Vztah státu a subjektů poskytujících pomoci obětem

System pomoci obětem

Justice.cz

Oficiální server českého soudnictví.

hledej

Ministerstvo
spravedlnosti

Soudy

Státní
zastupitelství

Rejstřík
trestů

Justiční
akademie

Institut pro
kriminologii a sociální
prevenci

Probační a
mediační služba

Vězeňská služba

eJustice

ePodatelna

infoSoud

infoData

Oběti
trestné
činnosti

Střet
zájmů

Otevřená
data

Judikatura
ESLP

infoDeska

infoJednání

Judikatura

Veřejný rejstřík

Název subjektu nebo IČO

Zadejte název subjektu nebo IČO

hledej

[Pokročilé hledání](#)

- [Podání do veřejného rejstříku \(formuláře\)](#)
- [Funkování OR po 1. 1. 2014](#)
- [Sdružovací právo – změny po 1. 1. 2014](#)
- [Informace k zápisu spolků](#)

Vyhledávání kontaktů

Hledat

Insolvenční rejstřík

Hledat

Název subjektu

Zadejte obchodní firmu, název

hledej

[Pokročilé hledání](#)

- [Formuláře ke stažení](#)
- [Seznam insolvenčních správců](#)
- [Webová služba](#)
- [Insolvenční zákon](#)
- [Akreditované osoby](#)

Volná služební místa MSp

Karierní stránka MSp

Aktuality

5.10.2017

[Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Beránek proti České republice](#)

Dne 5. října 2017 rozhodl Evropský soud pro lidská práva o tom, že Ústavní soud porušil právo stěžovatele na přístup k soudu, zaručené v článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech, a to v důsledku nesprávného uplatnění pravidla o počítání lhůt.

27.9.2017

[Omezení provozu podatelny](#)

Dne 29.9. 2017 bude z provozních důvodů podatelna Ministerstva spravedlnosti otevřena v čase 7,45 až 12,30. Děkujeme za pochopení.

26.9.2017

[Náramky pro domácí vězení míří konečně do praxe](#)

Ministr spravedlnosti Robert Pelikán, ředitelka Probační a mediační služby Andrea Matoušková a zástupci firmy

System pomoci obětem

Justice.cz

Oficiální server českého soudnictví.

hledej

Ministerstvo
spravedlnosti

Soudy

Státní
zastupitelství

Rejstřík
trestů

Justiční
akademie

Institut pro
kriminologii a sociální
prevenci

Probační a
mediační služba

Vězeňská služba

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Oběti trestné činnosti

Střet zájmů

Elektronické náramky

Volná služební místa MSp

- ▶ O ministerstvu
- ▶ Pro veřejnost
- ▶ Pro média
- ▶ Legislativa
- ▶ Střet zájmů
- ▶ Dohledová činnost

Oběti trestných činů

[Peněžitá pomoc obětem trestných činů](#)

[Slovo úvodem - ochrana obětí trestné činnosti](#)

[Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů](#)

[Akreditace Ministerstva spravedlnosti ČR](#)

[Metodická podpora žadatelům o akreditaci](#)

Strana 1/1

Základní informace

Adresa

Ministerstvo spravedlnosti ČR
Vyšehradská 16
128 10 Praha 2

tel.: +420-221 997 111
fax: +420-224 919 927
ID dat. schránky: kq4aawz
IČO: 00 02 54 29
e-mail: posta@msp.justice.cz

[Kontakty](#)

System pomoci obětem

✓ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech TČ (ZOTČ)

„Ministerstvo vede registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, do kterého zapisuje

a) subjekty podle § 39 odst. 2 na základě jejich žádosti,

b) akreditované subjekty podle § 39 odst. 1,

c) advokáty na základě žádosti podle § 47,

d) střediska Probační a mediační služby“ (§ 48 ZOTČ)

✓ Střediska PMS dle ZOTČ

✓ Poradny pro oběti trestných činů, navázané na střediska PMS

✓ Poskytování odborné pomoci - právní informace, restorativní programy

✓ Bezplatně; dokud to vyžaduje účel

✓ PRÁVNÍ POMOC X PRÁVNÍ INFORMACE

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zákon č. 45/2013 Sb.

Hlava II. Práva obětí trestných činů

Díl 1. – Právo na poskytnutí odborné pomoci

Díl 2. – Právo na informace

Díl 3. – Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Díl 4. – Právo na ochranu soukromí

Díl 5. – Právo na ochranu před druhotnou újmou

Díl 6. – Právo na peněžitou pomoc

Pomoc při uplatňování práv obětí dle ZOTČ

✓ Právo na odbornou pomoc

- ✓ Právní informace, restorativní programy, sociální a psychologické poradenství, právní pomoc

✓ Právo na informace – SROZUMITELNĚ A VĚCNĚ!

- ✓ Práva oběti, práva poškozeného, informace o službách a o trestním řízení
- ✓ O některé informace nutno požádat

✓ Právo na ochranu soukromí

- ✓ Při požádání, místo bydliště, doručovací adresa

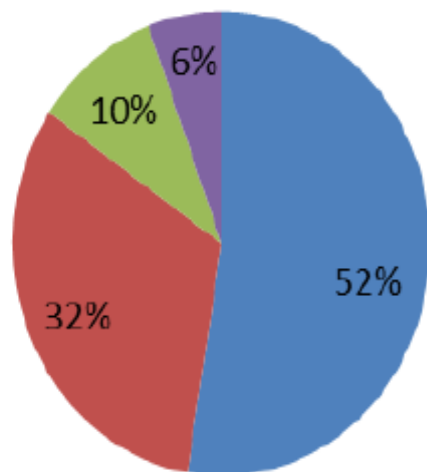
- ✓ „Hodně se to (moje očekávání) naplnilo, že se mnou mluvil někdo věcně ... Žádný vomáčky, prostě k věci. Ani jsme nepotřebovali si ujasnit, jestli máme hodinu nebo dvě. Paní byla věcná, jasná, pochopila ten problém během 5 minut, což je nesmírně úlevný. A pak už jsme řešili jenom ty praktikálie. Já jsem potřeboval praktický řešení, praktický tipy. ... Potřeboval jsem člověka ve v obraze.“

Potřeba obětí

Potřeby obětí

■ právní informace ■ psychosociální podpora ■ odškodnění ■ jiné potřeby

Potřeba obětí v průběhu trestního řízení

- **Bezprostředně po činu**
- **V průběhu vyšetřování**
- **Hlavní líčení**
- **Vykonávací řízení**

Obvyklé obranné reakce

- **Reakce aktivní** – rychlá mobilizace sil, výrazný tělesný doprovod
- **Reakci pasivní** – šok, prožitek ohrožení života, pocit bezmocnosti, ztuhnutí

Sekundární viktimizace – nevhodné reakce

- **Oběť musí na vše zapomenout**
- **Oběť je nemocná**

Sekundární viktimizace

- Viktimizace je proces, kdy dochází k poškozování a způsobování újmy a kdy jedinec se stává obětí trestného činu. Jde o souhrn několika silně stresujících událostí. Vlastní událost trestného činu je pro oběť pouze počátkem dalších pochodů.
- Primární, sekundární, terciární

Latentní kriminalita

Práce s obětí

❖ **Důvěrnost a diskrétnost**

Pracovník považuje všechna sdělení oběti za důvěrná. Při jednání s obětí pracovník ověřuje, jaké informace je možné dál předat např. orgánům činným v trestním řízení (dále jen OČTŘ) či pachateli. Pracovník chrání dokumentaci oběti před případným zneužitím.

❖ **Respekt a důstojnost**

Pracovník respektuje právo oběti vyjádřit své názory, postoje, potřeby, přání, očekávání i rozhodnutí. Respektuje právo obětí na informace a rovněž i právo oběti nabízenou službu odmítnout nebo kdykoliv od spolupráce odstoupit. Východiskem práce je respekt k odlišnosti a k osobnosti oběti. Během jednání s obětí, ať už probíhají kdekoliv, ctí pracovník zásadu zachování důstojnosti projevu, vystupování a prostředí.

Práce s obětí

- ❖ **Uvědomění si vlastních kompetencí a hranic**
- ❖ Pracovník si je vědom svých kompetencí, hranic a možností. Pracuje pod pravidelnou supervizí. Měl by být schopen rozpoznat, kdy je již nutné oběť odkázat na jiné odborné služby, které má zjištěné. Odmítnout oběť může pracovník pouze v případě hrozícího střetu zájmů, pokud oběť ohrožuje jeho bezpečnost nebo pokud její požadavek směřuje mimo meze organizace.

Jak pracovat s obětí bezprostředně po spáchání trestného činu

- ❖ **Okamžitou pomoc oběti bezprostředně po trestném činu pracovník zaměřuje** na zjišťování tělesných a psychických následků a na jejich okamžité ošetření. Zvláště významné je to u obětí sexuálního násilí – jde většinou o ženy, které jsou kromě zranění ohroženy pohlavně přenosnými chorobami a nechtěným těhotenstvím. Pracovník nabízí návštěvu zdravotnického zařízení, lékaře. Při psychických obtížích doporučuje navštívit intervenční centrum, krizové centrum, nemocniční oddělení psychiatrie apod. Významným prvkem v práci s obětí ve fázi šoku nebo těsně po něm je práce s emocemi oběti. Je nutné, aby pracovník zachoval rozvahu, neprojevoval negativní emoce (překvapení, hrůzu, strach, fascinaci příběhem), vedlo by to ke znejistění oběti. Osvědčuje se klidný přístup a nenaléhání na oběť.
- ❖ Je důležité, aby oběť v této fázi nebyla sama. Pracovník zjišťuje sociální okolí oběti a případně se snaží zajistit společnost rodiny, přátel. Ptá se, co bude oběť dělat nyní, co zítra. V případě osamělého člověka lze uvažovat o hospitalizaci na krizovém lůžku.

Další práce s obětí probíhá ve třech rovinách:

- umožnění ventilace emocí, převyprávění příběhu;
- příprava oběti na možnou reakci okolí (vč. OČTŘ) na traumatickou událost;
- orientace na další život (zpracování zážitku, jeho integrace do života oběti).
- ❖ Doporučuje se, aby oběť zachovala klid a pokusila se o návrat k běžným činnostem. Pracovník může oběť upozornit na to, že se mohou objevit emoce související s traumatizací – pocity viny, otázky typu „*Proč se to muselo stát zrovna mně?*“ apod. Dále často dochází k vybavování vzpomínek na událost trestného činu. V tomto ohledu je důležité ubezpečit oběť, že uvedené jevy a emoce jsou „normální“ reakcí na traumatizující událost.

Zásady pro vedení rozhovoru pracovníka s obětí – pracovník:

- od počátku pracuje s příběhem v takové formě, jak ho sděluje oběť; ověřování faktů je věcí policie;
- umožní oběti ventilaci pocitů;
- poskytuje přátelskou podporu, pocit přijetí, ptá se na to, co nyní oběť potřebuje, zjišťuje zdroje oběti;
- neptá se na detaily příběhu, spíše na pocity, reakce a problémy, starosti s tím spojené;
- vyjadřuje účast, empatii a snaží se oběť ocenit za něco, co se jí podařilo, co zvládla;
- snaží se nenechat fascinovat příběhem (věty typu „*No to je hrozné!*“ nepatří do konzultace s obětí);
- ptá se na zdraví, obtíže;
- nabízí lékařskou či jinou odbornou péči;
- má na paměti právní rozměr pomoci, poskytuje základní právní informace a informace o průběhu trestního řízení;
- zjišťuje, zda někdo v okolí oběti také nepotřebuje pomoc.

Doporučení pro práci se zvlášt' zranitelnými oběťmi:

- zjistěte, zda je oběť **ohrožena na zdraví**, sociálně či jinak, zda se u ní nerozvíjí **traumatická reakce**, posttraumatická porucha či zda potřebuje lékařskou pomoc;
- nabídněte oběti **ověřený kontakt na odborníka** (psycholog, psychiatr, psychoterapeut);
- nabídněte jí **doprovod na PČR**, do nemocnice;
- informujte oběť o své povinnosti věc **oznámit PČR**;
- pomozte oběti **sestavit bezpečnostní plán**;
- doporučte oběti dělat si **záznamy o obtěžování**, vyhrožování ze strany pachatele;
- zachovejte rozvahu, **neprojevujte negativní emoce** (překvapení, fascinace příběhem, strach atd.);
- **přístupujte k oběti citlivě**, nedotýkejte se jí bez jejího souhlasu (objetí, vzetí za ruku);
- mějte na paměti, že **oběti domácího násilí mohou navazovat nové kontakty opět s osobami, které mají tendenci k opakování násilí ve vztahu** (doprovázející partneři, kteří urputně usilují o to účastnit se konzultace spolu s obětí).

Reakce na trestný čin jsou rozmanité, je možno vypožorovat jejich vývoj v čase, kdy lze identifikovat i jednotlivé fáze:

- **Šok** – uvědomění si zranění. V zásadě rozlišujeme tři typy šokových bezprostředních reakcí na čin – boj, strnutí nebo útěk.
- **Akutní reakce** – počáteční stav „omámení“, deprese, úzkosti, zlost, zoufalství, zvýšení aktivity nebo naopak stažení se do sebe, neschopnost chápat, dezorganizace, disociace, střídání těchto stavů, ztráta paměti. Objevuje se v řádu hodin a dní po činu. Mizí v řádech dní nebo přechází do další reakce.
- **Poruchy přizpůsobení** – událost, která převyší kapacitu adaptace. Následuje emoční reakce, potíže při fungování v běžném životě, depresivní nálada, smutek, neschopnost plánovat, nezvládání každodenních povinností, možný výskyt suicidálních myšlenek. Mizí v řádech týdnů až měsíců nebo přechází do posttraumatické stresové poruchy.
- **Posttraumatická stresová porucha** – dotírající vzpomínky a sny (znovuprožívání traumatu), ztráta pozitivních emocí, vyhýbavé chování (vyhýbání se situacím a činnostem, které trauma připomínají), přecitlivělost. Diagnózu může stanovit jen psychiatr, nejdříve po šesti týdnech od traumatizující události (časový výskyt je značně individuální). Léčbou mizí po několika týdnech až měsících. U určitého procenta lidí přejde do chronické formy, která může způsobit trvalou invaliditu jedince. Riziko sebevraždy v této fázi stoupá.

Kdy doporučit oběť k další psychoterapii?

- oběť sama žádá o radu, kam se obrátit. Uvažuje o odborné lékařské nebo psychologické péči;
- pracovník pozoruje symptomy posttraumatické stresové poruchy, deprese nebo jiných známek duševní nerovnováhy (viz výše);
- oběť je zaplavena emocemi, je patrná potřeba je sdílet;
- okolí oběti pravděpodobně nenabízí laickou pomoc a podporu;
- oběť je zatím rozhodnuta nemluvit o zážitku s nikým ze svého okolí;
- oběť je osamělá.

Bezpečnostní plán

- **Uschovejte si u osoby, které věříte náhradní klíče, oblečení, důležité dokumenty, lékařské předpisy a určitý peněžní obnos.**
- Uschovejte si všechny důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.).
- Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.
- Pamatujte si, kam se můžete obrátit se žádostí o pomoc. Řekněte někomu, co se u vás děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
- Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu a určete jim bezpečné místo v bytě – pokoj, který lze zamknout, sousední dům, kam se mohou v případě hrožení ukrýt. Poučte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí, a nikoliv vás ochraňovat.
- Domluvte si signál se sousedy (např. světlo venku je rozsvícené = zavolejte policii).
- Nestyďte se vyhledat pomoc příbuzných a odborníků.
- ❖ Když jde o život:
 - Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii.
 - Pokud jste napaden(a) během volání na policii, nechte telefon vyvěšený, mluvejte a křičte.
 - Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl(a) mluvit bez přerušování.
 - Pokud jste zraněn(a), jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se vám stalo. Požádejte je, aby vaši návštěvu zadokumentovali, případně vám napsali zprávu.
 - Po útoku ihned neuklízejte a důkazy (rozbité sklo, roztrhané oblečení, chomáče vlasů atd.) uložte do igelitového sáčku a předejte je policii.
 - Škody vyfotografujte, snímky dejte vyvolat i s datem, je-li to možné.
 - Zjistěte jména a čísla zasahujících policistů.
 - Vyhledejte pomoc odborníků.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Děkuji za pozornost

Dotazy?

www.pmscr.cz

www.facebook.com/pomocobetemTC

